

en, die zich
len en ande-
onde aan de
nsel ook bij
wel eens bij
een leven-
onder den
ren kwijnen,
derlei tegen-
les kwijt."

hoe bitter
hij bij hen,
or kinderen
dient leven.

en van mijn
btelijk leven
ende predi-
ist kan hou-
teerlijkheid,
sheden.

sheden. Het
alleen te
varing doen

in twijfelen
het geloof.
nte is juist,

een zonde
r niet mee,
n die man
het geloof",
antwoorden:

nij door het
ldvergeving
f den nieu-
ergezelt op
et de zonde
g gebeuren,
ik niet in
st en zeker
dat ik met

iet gepaard

rekken, ver-

moet altijd
oor het ge-
zonde ver-

htkring van
it bang van
nde krijgen.
er, die mij

alde zonde,
dan minder

et geloof te

Heere heeft
nder al de
t is er niet
sprake van
„is volgens
ds uit Juda,
N. W. van

isolement
an Debora.
ammen van
stam van
on, die zich
lde Juda in

belofte des
zullen uwe
n nek uwer
ders zonen
ornaamste,
en. Hij was
in Israël!
os te gaan.
„Gaaf al-
Door ver-

Juda kan
van Mozes
rt tot zijn
Richtertijd,
ren.

zolk vinden
ur zien wij,
niet alleen
isoleert.
lement het
Uit Moab
noeder van
isolement.
met al de

komen.

in wien al
7:5-8.

K. M.

leven, Gods genade te aanvaarden, dan zult ge
eerst recht de zonde onder de knie krijgen; dan
zal nooit meer uw zonde, anderer zonde u doen
denken: „beteekent dat geloof wel wat?“, maar het
zal u al duidelijker worden, dat heel dat gebrek
aan heiligmaking bij ons gevolg is van gebrek aan
geloof.

Dan zal ook de Heilige Schrift u niet meer zijn
een boek vol tegenstrijdigheden, maar, al kunt
gij alles niet begrijpen, in heel die Schrift zult
gij hooren de stem uws Vaders en gij zult vrede
vinden.

Dat is het wat wij noodig hebben.
Geleerden en ongeletterden, hoogen en lagen,
wij moeten meer uit het geloof leven.

Dat is het, wat ik niet moede zal worden, met
al den hartstocht, waarover ik beschik, in de ge-
meente des Heeren uit te roepen.

„Wij moeten leven uit het geloof“.

Geen critiseeren van elkanders zonden, geen
wettisch vermaan tegen wereldgeleekvormigheid,
geen dreigen met oordeel en ondergang, geen jagen
naar heiligmaking zal ons in ons persoonlijk leven,
in ons leven als kerk van Christus, verder bren-
gen, als wij niet op grond van Gods belofte, be-
ginnen met in te gaan tot het heil des Heeren, de
weldaden des Verbonds, om daaruit te leven.

Wij zullen niet als Gods kinderen kunnen wan-
delen, als wij niet eerst ons Gods kinderen weten.

Daarom is het zoo dwaas, dat men wil wachten
met voor zichzelf de hand op dat kindschap te
leggen, tot op het oogenblik, waarin wij meenen
de waarachtige kenmerken van dat kindschap bij
onszelf te hebben gevonden.

Het kindschap, met alle heil daaraan verbonden,
komt ons enkel toe uit Gods genade, wordt ons
toegereikt in het Verbond, onvoorwaardelijk en
moet ook onvoorwaardelijk, alleen in het vertrou-
wen op die genade Gods worden aanvaard.

Eerst daarna zullen de kenmerken van het kind-
schap zich kunnen gaan ontplooiën.

Dat geve God, dat wij allen, die ons naar Chris-
tus noemen, aan het einde van elken dag ons
mogen stellen in den kring van de Vaderlijke
Gods, om met Hem in Christus verzoend, den
nacht in te gaan en den dag straks weer te be-
ginnen. Dan sterft de onderlinge vijandschap, de
bitterheid weg, dan gaat alle zonde in ons leven
kwijnen.

Dan zal niet meer het zien van de zonde bij ons-
zelf en bij anderen ons doen twijfelen aan de
kracht des geloofs, maar elke zonderest zal ons
te meer er toe drijven te leven uit het geloof.

D. v. D.

III ZIELKUNDE III

Geloof en Verbeelding.

I.

De verbeelding (fantasie) speelt een groote rol
in het leven. Ze toovert ons voor een schijnwerke-
lijkheid, die soms in verband, soms buiten verband
staat met de eigenlijke werkelijkheid.

De zielkunde heeft tot taak om na te gaan
hoe de fantasie ontstaat. Maar de karakterkunde
of bijzondere zielkunde heeft na te gaan hoe de
persoon of groepen van personen reageeren op de
werking van de verbeelding. De fantasie is een
gewichtige functie (vermogen) door God bij de
schepping verleend aan den mensch in onder-
scheiding van de dieren die haar missen. De ont-
aarding van deze functie door de zonde maakt het
ons moeilijk om de wetten daarvan te leeren ken-
nen. God heeft ons echter door Christus Zijne
bijzondere en algemeene openbaring verleend, als
het licht waarbij wij het licht zien. Bij dit licht
willen we een onderzoek instellen naar den invloed
van de fantasie op personen en groepen van per-
sonen. In het bijzonder naar den invloed op het
geloof, dat zij oefenen, in algemeenen en bijzonde-
ren zin.

Verbeelding en geloof gelijken wonderveel op
elkander. Het bevreesde ons niet, dat eene van
de bestrijdingen waarmee ware geloovigen te kam-
pen hebben is, dat zij niet in werkelijkheid maar
in verbeelding vroeger geloofsgemeenschap met
Christus hebben gevoeld. Het geloof toch is ook
een kennen van een werkelijkheid, doch dit kennen
gaat gepaard met het vertrouwen, dat dit de ware
werkelijkheid is op grond van goede getuigenissen.
Dit vertrouwen kan ons wel eens bij oogenblikken
ontzinken, doch bij het zaligmakend geloof wordt
het staande gehouden door Gods Woord en het
getuigenis des Heiligen Geestes in onze harten,
dat dit de waarheid is.

Schijnbaar wordt in de Heilige Schrift weinig
melding gemaakt van de verbeelding. Dit komt
doordat onze vaders in navolging van de Scholas-
tieken geen onderscheid maakten tusschen ver-
stand en verbeelding en bij hun vertaling van de
Schrift het begrip „inbeelding“ met het begrip
„gedachten des harten“ afwisselden. In zooverre
treft hun geen blaam, dat het gebied van ons

logisch denken en van onze dichtende verbeelding
niet te scheiden zijn. Maar beide functies zijn wel
te onderscheiden, want de ééne leidt tot weten-
schap en de andere tot kunst.

Zoo vertalen onze overzetters de werking van de
verbeelding bij den stam van Ruben door „grooten
inbeelden des harten“. De dwazen in Ps. 73 gaan
de inbeelden des harten nog te boven. De rijke
in Spr. 18 vs 11 ziet door zijn inbeelding zijn
schat aan voor een hooge muur. Maar in Psalm
10 vertalen zij: „Al zijn gedachten zijn, dat er geen
God is“. Zoo ook in Spreuken 24 vs 9: „De
gedachte der dwaasheid is zonde“. Soms tijds ver-
talen zij: „het gedichtsel der gedachten“, waar
wij eenvoudig zouden vertalen: „de overleggingen
van den geest“, b.v. Gen. 6 vs 5; Deut. 31 vs 21.

Uit deze tweeërlei aanduiding blijkt echter zon-
neklare, dat de profeten, die het O. T. schreven
de verbeelding goed gekend hebben. Meestal ge-
bruiken ze daarvoor het werkwoord jatzar, dat
herinnert aan de taak van den pottenbakker, die
het leem vormt naar zijn eigen wil. In het N. T.
wordt meestal dokein, d.i. meenen, gebezigd, zooals
b.v. Luc. 24 vs 37: „Zij meenden dat ze een
geest zagen“. Ook blijkt hun kennis van de verbeel-
ding uit tal van bijzonderheden, die zij mededeelen.
Daartoe behoort vooral de invloed van de verbeel-
ding op het leven.

De mensch is in staat zich een eigen wereld
van voorstellingen te vormen, die afwijkt van de
objectieve werkelijkheid. De vraag hoe hij dit doet,
door verbinding van vroegere voorstellingen of
deelen daarvan of door een scheppend vermogen
laten we hier rusten. Het feit van die schijnwerke-
lijkheid is er. Ze oefent invloed uit doordat de
een zijn werkelijkheid aan den ander opdringt.

De Heilige Schrift erkent onomwonden het be-
staan van dien invloed. De profeet Jesaja (c. 29)
spreekt van iemand die in den slaap meent dat
hij eet en drinkt, maar bij het ontwaken nog
hongerig en dorstig is. Zoo droomen Israëls vijan-
den van hun overwinning. Evenzoo Christus Zelf,
als Hij handelt over hen die meenen in te gaan
tot Zijn Koninkrijk en die niet kunnen. Op den
breeden weg lokt de een den ander mee. En wie
kent niet de teekening van de gemeente te Laodi-
caea, die meende rijk en verrijkt te zijn en geens
dijns gebrek te hebben, en die niet wist, dat ze
arm, naakt, blind en jammerlijk ellendig was.
Hier bestond een algemeene opinie, die op de
afzonderlijke leden inwerkte door middel van de
verbeelding.

Voorts leert ons de Heilige Schrift, dat zoowel
God als Zijne dienaren gebruik maken van de
verbeelding van den mensch. God laat Zijn open-
baring aan Jozef geschieden door middel van droom-
men, waarin hij een schijn-werkelijkheid doorleeft,
die later blijkt symbolische beteekenis te hebben.
De Apostel Paulus schilderde in zijn prediking
tot de Galatiërs de kruisiging van Christus, zoodat
ze die beleefden alsof ze daar bij geweest waren.

Ook Satan bedient zich van de functie der fan-
tasie. Hij weet zich te veranderen in een Engel des
lichts en spiegelde de eerste menschen een wer-
kelijkheid voor oogen, waarin zij zouden zijn als
God, kennende (keurende) het goed en het kwaad.
In het Spreukenboek komt een dienaar van Satan
voor, die een jonge man een offermaaltijd in haar
huis voorspiegelt, waarbij hij als de eenige gast
zou aanzitten en genieten.

Doch niet alleen het beleven maar ook het doen
der menschen onder leiding van de fantasie komt
in de Heilige Schrift voor. Van Bezaleel wordt ver-
meld, dat God hem had vervuld met den Geest
Gods, om te bedenken vernuftigen arbeid in me-
talen, steen en hout. David wordt bij Amos ge-
noemd een man, die instrumenten der muziek
uitdacht. Uitvinden nu is een vrucht van leven-
dige fantasie. Voorts komt in het Nieuwe Testa-
ment herhaaldelijk de vermaning voor om nuch-
teren te zijn. Er bestond dus gevaar voor den
invloed van overmatige fantasie in de eerste
gemeenten.

De wetenschap die zich met de fantasie
bezig houdt maakt terecht onderscheid tusschen
fantasie omtrent het heden, het verleden en de
toekomst. Van een waarneming in het heden zou
men niet verwachten, dat de fantasie daarbij zou
komen. Toch gaat ze altoos daarmee gepaard, zoo-
dat wij meer zien, hooren en opmerken dan de
gewone werkelijkheid ons aanbiedt. Uit een gesprek
hooren we dingen, die er niet in voorkwamen, uit
een zin in een brief lezen we meeningen, die den
schrijver daarvan vreemd waren, ja zelfs kan een
lichte aanraking met de hand door de fantasie
uitgebreid worden tot een liefdesroman. Het beste
voorbeeld hiervan is het gerucht. Neem aan dat
een algemeen bekend persoon een misdrijf heeft
gepleegd en de zaak uitlekt, zoodat de een ze
aan den ander vertelt. In zoo'n geval wordt de
fout al grooter en grooter, totdat een nuchter
mensch op onderzoek uitgaat en de zaak tot hare
ware proportie terugbrengt.

In deze werking van de fantasie schuilt een sterk
persoonlijk element. Wat men gaarne wil neemt
men spoedig waar, want de verbeelding vult de
leemten aan van een gebrekkige waarneming. Er
zijn ouders die gaarne in hun kind een genie
zien. Als dan de kleine eens een verstandige zet
doet, zeggen ze dadelijk: daar heb je 't al. De ver-

beelding komt de waarneming in 't gevlei. Tijdens
den burgeroorlog in Z.-Afrika, toen de pers onder
de krijgswet moest zwijgen, kwamen er dagelijks
geruchten binnen van schitterende overwinningen.
Men noemde die riantelegrammen, omdat men
geen telegraafdraden gebruikte maar zelf de draden
maakte. Als twee concurrenten in den handel
elkaar bestrijden, ziet de één aan allerlei teekenen
dat de ander achteruit gaat, want de fantasie
helpt de jaloersche harten aan stof tot waar-
neming.

Het funeste in deze werking van de verbeel-
ding is, dat men hare produkten met den naam
van „geloof“ zoekt te dekken. Vrij onschuldig is
dit gebruik als men een persoon die verwacht
wordt in de verte ziet aankomen, en de één zegt tot
den ander: ik weet niet of hij het is, maar ik
geloof het wel. De fantasie gaat aan 't werk door
enkele kenteekenen, die men waarneemt uit te
beelden, en nu spreekt men alsof er stemmen
in ons hart getuigen, hij is het. Maar diep schuldig
is dit bedrijf als men niet zeker weet of iemand
kwaad gedaan heeft en toch zegt, ik geloof het
wel dat hij 't gedaan heeft, want er is een stem
in mijn hart, die zegt dat het zoo is. De beelden
die de fantasie opwerpt in ons binnenste, worden
hier gelijk gesteld met getuigen op wier verklaring
wij iets met geloof aannemen.

De vermaning tot nuchterheid is hier wel op
haar plaats. Maar niet minder de drang der heil-
lige liefde, die geen kwaad denkt van den ander.

Het verleden is nog grooter terrein voor de
verbeelding dan het heden, omdat wij daar te
doen hebben met de herinnering. Deze functie
is niet dezelfde als het geheugen of de bewa-
rende functie, want de herinnering betreft hetgeen
wij persoonlijk doorleefd hebben. Het beeld da-
van, dat wij ons voorstellen wordt heel spoedig
onzuiver, door de innemering van andere beelden
of door afleiding van onze opmerkzaamheid of
gebrek aan concentratie van de aandacht, zoodat
een deel van de beleving ons ontgaat is. Hierbij
komt nog de zondige neiging van ons ik, om
een ervaring onder het vertellen mooier te maken
dan ze werkelijk is. En dan treedt de functie
van de verbeelding op om de leemten in de her-
innering met verzonnen dingen aan te vullen.

Dit bezwaar neemt niet weg, dat de fantasie,
als ze met het verleden werkt, een edele functie
is, die bij de functie van het „gelooven aan“
niet gemist kan worden. Door geloof in algeme-
nen zin (historisch geloof) beoordeelen we feiten
uit het verleden naar hun getuigenissen en aan-
vaarden ze als waar. Bestond ons denken als een
departement op zich zelf dan zou die aanvaarding
ons koud laten. Maar ieder mensch is een eenheid
van leven, zoodat bij ons geloof de geheele persoon
betrokken is. Daardoor ontvangt onze verbeelding
de gelegenheid om de feiten uit het verleden aan-
schouwelijk te maken, de ontbrekende schakels
tusschen de feiten aan te vullen en er aldus een
geheel van te maken.

Bezien van het gezichtspunt van de waarheid
verricht hier de verbeelding een gevaarlijk werk.
Dit blijkt uit de fantasieelugens van kinderen en
van bejaarden die kinds zijn geworden. Er zijn
ontstellende feiten te noemen van kinderen, die
thuis vertelden, dat ze een brand of een verdrin-
king hadden bijgewoond, terwijl later bleek, dat
ze die verhalen gefantaseerd hadden. Voorts blijkt
zulks uit de praktijk van sommige redenaars, die
hun gehoor boeien door wegslepende improvi-
saties. Daarbij fantasieeren zij soms verbindings-
tusschen de feiten, die alleen in hun brein bestaan,
zoodat een nuchter mensch onder de hoorders
hen later overtuigen kan van leugen, als ze ten-
minste zich herinneren wat ze gezegd hebben.

Zal men om dit gevaar te ontkomen de verbeel-
ding dan maar het zwijgen opleggen bij het vertel-
len of bij het spreken tot de menigte? Dit zou
beteekenen, dat het misbruik de macht zou be-
zitten om het gebruik op te heffen. Men krijgt
dan bij het vertellen, b.v. op de school, een dor
aaneenrijgen van feiten, waaraan de kinderen geen
aandacht schenken. Ze hooren dan wel in de Bijb.
Gesch. les van een zieke die door het dak tot
Jezus kwam en hoe de Heiland hem zijn zonden
vergaaf en beter maakte, maar ze zien geen zieke,
geen huis, geen dak, geen arbeid om het platte
dak open te maken en de zieke neer te laten.
Een verteller zonder fantasie kan kinderen niet
boeien, terwijl zij aan de lippen hangen van een
meester, die hen met behulp van de fantasie de
feiten laat zien en beleven.

Onder volwassenen komen de voor- en nadeelen
van het bezit van de functie der fantasie sterk
uit in een debat, 't zij dit mondeling of schriftelijk
gevoerd wordt. De debater die de feiten waarover
het gaat weet te verbinden door ze met behulp van
de fantasie tot een geheel te maken, zooals hij het
wil en zooals hij het op het oogenblik van zijn
spreken of schrijven beleeft, ontvangt van de zijde
eener enthousiaste menigte gewoonlijk een dave-
rend applaus, waarmee hij zeer ingenomen is.
Daarentegen wordt de debater, die op de wijze
van een jurist de feiten toetst en op hun rechte
waarde schat en opbouwt tot een waar geheel,
alleen in den kring van nuchter denkende men-
schen met een goedkeurend knikje van het hoofd
ontvangen, waarmede hij geheel tevreden is.

Hieruit blijkt dat er verschillende karaktertypen zijn op grond van de fantasie. Zij die de wetten Gods omtrent de waarheid ongehoorzaam zijn fantasieeren maar raak, en verkrachten ten slotte hun geweten als zij leugen spreken. Zij die schoorvoetend Gods waarheidswet volgen, hebben niet de moed en de lust om hun verbeelding aan banden te leggen, noch om hun fantasieleugens eerlijk te bekennen. Alleen zij, die door den Geest en het Woord Gods geleid worden, gehoorzamen de waarheid, ook al moeten zij daartoe hun fantasie aan banden leggen en zichzelf verloochenen.

Het religieus geloof, als we zoo het gelooven in God door Christus mogen noemen, steunt ook op de verbeelding. Zie maar hoe kinderen zich den troon van God voorstellen, en soms meenen bezoek van den Heere Jezus en de Engelen te zullen ontvangen. De Schrift helpt ons als ouders om die jeugdige fantasie te corrigeren, door de beschrijving van de indeeling van den tabernakel, die naar het voorbeeld van den hemel gemaakt is. Op volwassen leeftijd zijn de geloovigen zelf in staat om zich het panorama van de Schepping en Herschepping, door God ons geopenbaard, uit te beelden. Hierbij kunnen fantasieprikkels schadelijk voor het geloof werken. Eerstens door van Gods openbaring dingen af te doen of er aan toe te doen, waartegen de H. Schrift ons viermaal waarschuwt, n.l. Deut. 4:12, Spr. 30 en Openb. 22. In de tweede plaats door te meenen, dat wij evenals de profeten en de apostelen organen van Gods openbaring zijn, en van God woorden of verschijningen ontvangen. Het oordeel Gods over de valse profeten en apostelen is voor ons een waarschuwing om de fantasie in toom te houden. De roeping van de dienaren des Woords is in dezen om Gods Woord onvervalscht te brengen tot de gemeente en haar te wijzen op de gevaren van droomen en gezichten, die door een dwalende fantasie bij ons worden opgewekt. Ook past het hen om met ernst te spreken van de eeuwige dingen, opdat jeugdigen niet den indruk krijgen, dat zij spreken van denkbeeldige dingen, die ook anders kunnen voorgesteld worden.

In de persoonlijke geloofservaring speelt de verbeelding, die op het heden en het verleden betrekking heeft, eveneens een gewichtige rol. De bekeering van een zondaar begint met inkeer tot zichzelf, afkeer van de zonde en toekeering naar God. Dan ontstaat een droefheid over verleden zonden, die alleen door God zelf weggenomen kan worden. Bij koning David werkte de fantasie in zijn zondebewustzijn zoo krachtig, dat hij moest klagen: „Mijn zonde is steeds vóór mij”. Hij zag door de kracht van de verbeelding zijn zonde tegen God zweven in een gezichtsveld, dat van zijn oogen niet wilde wijken. Men vergeet hierbij niet, dat David een echtbreker en moordenaar was geworden, zoodat wij zijn ervaring niet tot maatstaf mogen stellen voor onze dagelijksche bekeering. Toch ligt hierin een wenk, dat wij bij het zondebelijden in onze binnenkamer onze zonden niet door oppervlakkigheid mogen vergeten en verdoezelen. Met behulp van onze verbeelding kunnen wij ons voorstellen hoezeer wij door ons spreken of doen God gekrenkt hebben, opdat ons gebed om vergeving des te inniger en dieper zij. Een slapend geweten kan door de kracht van de verbeelding ontwaken en overtuigd worden van zonde. Maar ook kan de verbeelding onze zonde als te groot voorstellen, en ons daarbij suggereeren, dat er geen vergeving daarvan is, zooals bij Kain. Het belijden van zonden moet dus geschieden met nuchterheid en met inzicht in de werkelijkheid, die de Heilige Geest ons in het Woord voor oogen houdt.

De geloofsdaad zelf, waardoor ik als zondaar Christus aanvaard als mijn Borg, is geen daad van het redeneerend verstand, maar van den ganschen mensch als één geheel. Zulks blijkt uit hetgeen de Heilige Schrift ons leert van het vertrouwen op Gods beloften in Christus en het toevlucht nemen tot den troon der genade. Deze daad gaat niet buiten de verbeelding om, maar wordt door haar versterkt onder de leiding des Heiligen Geestes. Hierbij zij men voorzichtig, dat men van het heilige geen spel der verbeelding make. Sommigen weten te verhalen van den bloedwreker, die hen op de hielen zat, en van het nog in tijds aangrijpen van de hoornen des altaars, doch dit is geen ervaring maar een vergelijking van hun angst bij die van een vluchteling in de dagen van Israël. Het Methodisme bij Spener en Francke dorst zelfs de graad van dezen te bepalen door bij jeugdigen een Buszkampf te vorderen. De Heilige Schrift stelt echter het geloof van Lydia en dat van den stokbewaarder op één lijn en vermijdt daardoor alle methodisme op dit terrein. Wat de verbeelding wel doen kan is dit: ze kan ons met behulp van vergelijking den afstand doen beleven tusschen God en den zondaar, en daarna de toenadering Gods in Christus. Aangezien onze verbeelding evenals ons verstand en gevoel verduisterd is door de zonde, voegen we hier aanstonds bij: onder de controle van Gods Woord. Christus gebruikt in Zijn gelijkenissen vaak het beeld van een deur die op het nachtslot is gedaan, om onzen nood van vervreemding tegenover God te tekenen. Maar Hij bezigt ook de beelden van een verlangend uitzien vaders, of

van een barmhartig vorst, om Gods afdalende liefde tot den zondaar te tekenen.

Men onderscheide daarom bij het oefenen van geloof in Christus tusschen het onaanschouwelijk en het aanschouwelijk denken van de waarheid. De kinderen gaan bij normale ontwikkeling langzaam over van het aanschouwelijke naar het abstracte (onaanschouwelijke) denken. De apostel Paulus zegt van zijn jeugd, dat hij sprak, dacht en redeneerde als een kind, d.w.z. in concrete (aanschouwelijke) vormen. Hiermede moet de dienst des Woords in huis en school rekening houden, anders gaat Gods Woord de kleinen voorbij door onze schuld.

Ook bij de volwassenen, die nog kinderlijk denken, moet Gods Woord zooveel mogelijk aanschouwelijk worden gemaakt. De Heilige Schrift onderscheidt wereldsgezinden die met melk gevoed moeten worden, 1 Cor. 3, en zwakgeloovigen die met melk gevoed worden, Hebr. 5. Deze moeten onderwezen worden in de grondbeginselen van de Christelijke leer. Hieruit mag men afleiden, dat met het aanschouwelijk denken van sommige gemeenten moet gerekend worden in den dienst des Woords. Dit wil niet zeggen, dat de prediking uit verhalen en gelijkenissen moet bestaan, want daarin is meer water dan melk. Neen, het mandaat van de Evangeliedienaren is: Predik het Woord, niet als de lucht slaande, maar met hartenveroverende kracht. Beginnende als een generaal, die op de parade bij zijn manschappen gaat staan, wekke de dienaar eerst de verbeelding op door de feiten van de Schrift voor de oogen te schilderen. Doch daarna geve hij de waarheid in haar abstracten vorm, zooals de Schrift doorgaans doet, want het grootste deel van de gemeente denkt onaanschouwelijk en blijft onbevredigd als Gods Woord niet uitspreekt in zijn vollen rijkdom. Door deze methode van onderwijzen wordt het geloof niet alleen gewekt maar ook versterkt. Dan werken geloof en fantasie samen in goede harmonie.

L.

Kuyperiana.

VI.

Intense belangstelling toonde Kuyper steeds voor de Chr. Geref. Kerk. Dikwijls is hij in discussie met allerlei leidende figuren uit die kerk.

Meermalen sprak Kuyper uit, dat hij, indien hij bij de Cock was geweest in Ulrum, hij met de Cock zou zijn meegegaan.

Men leze in „De Heraut” van 1 October 1882 het volgende:

In verband hiermee sta daarom hier reeds nu een korte toelichting van de meermalen geuite meening: „De uitgedrevenen hebben mijn sympathie, niet de uitgewekenen”.

Een deel broeders hebben kort na '30 drang der conscientie gevoeld om te handelen in strijd met Synodale ordinantiën. Ze zijn deswege behandeld op een wijze, die hen kerkrechtelijk van het hun toekomend recht beroofde. Dat ze hertegen ingingen, was naar recht. En dat ze na botsing en gevolgd uitzetting zelf de handen aan het werk sloegen, is naar eisch van het gereformeerde kerkrecht volkomen in den haak. Ze verdienen deswege lof!

Da in 1879 gehouden Synode van Dordrecht der Chr. Geref. Kerk beweegt Kuyper tot het schrijven van het volgende stukske (15 Juni 1879):

Twee Synoden zitten op dit oogenblik. Te Dordt een Synode van mannen, die op den bodem der Gereformeerde belijdenis staande, geestelijk aan hun kerk bouwen en er in jubelen mogen, dat hun kerk van jaar tot jaar de muren rijzen ziet.

En te 's-Gravenhage een Synode van mannen, die het stadwerkhuis hebben leeggehaald, om maar alle dienstbare stutten en balken en houvasten en brandladders bij de hand te hebben, zooals de reeds waggelende muren van hun versleten kerk waggelen en dreigen in te bulgen.

We zeggen niet in Dordt een ideaal, al is het in 's-Gravenhage het toppunt van ellende.

Maar toch tusschen die beiden een verschil, dat elke minnaar Christi in de groote kerk zuchten doet: „Waren we in den Haag maar weer zoover als te Dordt!”

Het ideaal zou er natuurlijk dan eerst zijn, indien op den bodem der Gereformeerde belijdenis weer al de leden van het Gereformeerde lichaam in deze landen konden saamwerken.

Zal dat ooit?

Zal men ook voor d a t ideaal te Dordt beziel blijven? Dat is zeker, dat men te 's-Gravenhage het dien weg liever nog niet op ziet gaan.

Althans uit geen ander motief laat zich de stuitende volte face der Groningers verklaren, die het ééne jaar met „het recht der minderheden” dwepen, en een jaar later allen tegen roepen, als er gestemd wordt.

De roep om de vereeniging van alle Gereformeerden binnen één Kerkverband klinkt luid en dringend en onophoudelijk. We geven enkele uitspraken.

Een van 15 Juni 1879:

„Gereformeerd” en kerkelijk niet vereenigd zijn gaat op den duur niet.

Naar den gang van het werk, overeenkomstig den historischen eisch van ons beginsel en voor God goed zal het dus zijn, indien de Gereformeerden, die op dit oogenblik ten onzent in meer dan ééne kerk verdeeld zitten, het begeeren hunner ziel naar hereeniging, ook in hun gebeden voor den Troon opwekken.

Vroeg of laat, tot die hereeniging moet en zal het komen.

Misschien niet langs den weg, dien wij liefst zouden afbakenen. Allicht ook niet langs het pad, aan welks eind de broeders in andere kerken zich die hereeniging liefst voorstellen.

Maar zeker door Zijn weg.

Door den weg van Hem, die in het Hooge en Heilige woont!

Heere, help ons die wegen ontdekken.

Een andere van 25 Januari 1880:

Ten tweede herhalen we onze verklaring, dat naar onze vaste overtuiging alle Gereformeerden in den lande wel zouden doen met zich in een kerk-gemeenschap te vereenigen, om aldus de volle kracht der Christelijke gemeenschap te genieten en een kracht voor de eere van Gods naam in den lande te zijn.

Een derde van 22 Februari 1880. Een week tevoren schreef de Cock in „De Heraut” in een ingezonden aan Kuyper:

„Onze dogmatische beginselen zijn de uwe, en in dezen zijn wij kinderen van één geest. Ook gaat ge hiervan meer dan eenmaal het ondubbelzinnige bewijs.”

Wie den vrede van Jeruzalem liefheeft, moet er naar streven, om al wat in de kerken dezer landen principieel verschilt, ook kerkelijk tot organisatie op eigen voet te brengen.

Vanzelf komt dan alles wat Gereformeerd in historichen zin is, onder één dak.

Want dat is toch voor wie den Christus en zijn Vaderland liefheeft, niet de hoofdzaak, of de kerk der Gereformeerden uit Kampen of uit Leiden beziel wordt.

Hoofdzaak is maar, dat wat saamhoort weer één lichaam vorme, en dat in dit lichaam zulk een geest heersche als in der waarheid Gereformeerd is naar den zin der historie. D.w.z. op het allerzuiverst zich houdend aan het geschrevene en daardoor klevend aan het vleeschgewordene Woord.

En eindelijk nog een vierde, eveneens uit 1880:

En blijkt het dan vroeg of laat, dat er langs drie wegen groepen zich poneeren en als deelen van het Lichaam Christi openbaar worden, die bij zijn Woord leven en beven voor zijn last en in den van God gegeven weg dat Woord niet naar willekeur maar naar de taal des Geestes in de kerkelijke belijdenis hoog houden, zoodat er a. gemeenten van het dusgenaamde grootere genootschap, b. gemeenten van de kleinere Chr. Gereformeerde kerk, en c. kringen van evangelisatie, alle op deze zelfde basis zich bereid toonen, om naar het Woord te handelen, — dan zal Hij, die ons den moed des geloofs in het geloofloze hart schonk, ook den moed der liefde wekken, om deze drie tot één te doen versmelten, en de einduitkomst tot der geloovigen troost en tot eere van den naam zijns Zoons te doen strekken!

Buitengewoon raak en fijn kon Dr Kuyper tekenen en typeeren. Het volgende beeld van de 18de eeuw eist Kuyper in zijn: „De Nuts-beweging” (p. 16—18):

Men neme slechts de moeite, om een oogenblik zich terug te denken in den tijd, waarin ze gesticht werd: de laatste helft der voorgaande eeuw. Nooit was ons volk zoo onfrisch en onsmakelijk, zoo roemloos en krachteloos, zoo verachtelijk als toen. Waar ge Holland's geschiedrolle ook openslaat, nergens vindt ge een zoo jammerlijk, zoo schreiend droevig tijdvak als het dubbel decennium, dat aan het stichtingsjaar der Maatschappij voorafging en op 1784 volgde. Wel scheen alles gelukkig en voorspoed zonder mate ons deel: het geld stroomde, de handel bloeide, de scheepvaart nam al stouter vlucht. Zóó sterk zelfs sloeg de polsslag van het materiële volksleven, dat onze twee-en-half percent's tot 100 op Europa's geldmarkt klimmen konden. Maar in dien uitwendigen bloei had helaas! geheel het leven van ons volk zich veruitwendigd. Zingenot werd ook hier de noodlottige schakel, die van voorspoed naar zelfverlaging leidde. Ook hier was het een hotvieren aan zinnijken lust, waardoor zich Holland's volk van zedelijke veerkracht beroofde. De glans van het goud verblindde den eens zoo helderen blik. Kwistige overdaad verwijfde den eens zoo fieren mannenmoed. Het werd al meer en zich baden in lauwe, verslappende weelde, een luidruchtig banketten en festijnen, ja een baldadig brassen en zwelgen, waarbij de gastheer steeds onbeduidender, zijn gasten steeds nietiger en zijn zaal en luchters, zijn wijn en disch al meer het een en al werden. Hoe kon het anders of de smaak voor edeler genietingen werd door dien valschen prikkel geheel bedorven, en in laffe pronkvucht alle zuivere kunstzin gedood. Van uit de feestzaal drong die bedwelvende lucht al meer naar buiten, om haar vluchtigen stikstof door al de aderen van ons volksleven te jagen.

Zoo verflauwde de ondernemingsgeest en onttaarde in rentebejag. De nijverheid vond dien rusteloozen wedloop met den nabuur te vermoeiend, en trok zich, waar het moest, liever van Europa's markt terug.

Het staatkundig leven zonk al meer in, en verliep in nepotisme en factiezucht. De letterkunde kwijnde, al werden er boekdeelen vol met onleesbaar geschrijf „vertoogd”, „verhandeld” en „bespiegeld”. De glans onzer dichtkunst werd al meer verdoofd, om niets dan het vermoeiend geflikker van geesteloze rijmelars achter te laten. Het volksonderwijs was tot volkbedervende mechaniek verlaagd. Onze Hervormde Kerk zelfs, deeling in den algemeenen jammer, verstijfde al meer tot een mummie en droef mee af op den stroom. Elk orgaan van ons volksleven i.e.w. begon ontzenuwd te worden. Er was op geen enkel gebied strooming meer in de wateren. Alles stond

stil, en onder de damp g...
Ja, zóó n...
nale lev...
in 't ha...
welaar t...
aanfluit...
Kortom...
Israël's...
stelpend...
in den...
rijkdom...
door de

Vinnig...
taalbederf...
boeiend...
landsch...
De volk...
de vloek

Vroeg...
mond d...
volkstam...
thans he...
woorden...
kunnen...
die dag...
zweeten...
moeten...
borgten...
geweten...
die ze h...
hun on...
verfrons...
blankhe...
sche vo...
nuffig...
sproot...
ge ze w...
niemanc...
en onhe...
komt, ze...
te versp...
deling...
's lands...
dat juis...
overstro...
huisvrie...
binnen...
en spel...
fratsen...
ring te...
het in...
bracht...
handels...
doorspel...
kruiste...
zijn. Or...
niet te...
hun spi...
op zeke...
volgen...
welning...
wordt b...
landsch...
En zelfs...
ken van...
zeer het...
vloed zi...
laat. En...
maar to...
Reiziger...
den, en...
luisterd...
hooren...
het in d...
gebrach...
H.

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):

Vóó...
We gavi...
die tege...
de Walde...
opnemen...
weigerin...
bij de „fo...
de richtin...
is bizonde...
Prof. Cam...
Nu is a...
ander te...
wie een...
weigerin...
Daarop is...
omdat di...
niet voor...
Wel ma...
Rivoli da...
trouwelijk...
de zakelij...
collega's):